

EL

MOVIMENT

OBREER

INTRODUCCIÓ

El moviment obrer es va anar configurant com la resposta de la classe treballadora als problemes provocats per la industrialització i el capitalisme. Mitjançant un llarg procés de lluita, en què es va adquirir la consciència col·lectiva de pertànyer a una classe amb interessos comuns, es van anar manifestant diverses formes de protesta i reivindicació, tant a nivell nacional com a nivell internacional.

Primer d'una manera espontània (ludisme) i després de forma organitzada (sindicats, partits polítics socialistes), els obrers van fer sentir les seves reivindicacions, per tal de millorar les seves condicions de vida i de treball, no gens bones.

Les teories socialistes, especialment el marxisme i l'anarquisme, serviran de suport ideològic en la lluita dels obrers contra el sistema burgès, que tant els explotava.

La consciència de classe i l'experiència organitzativa va estendre la idea de crear una organització que mobilités els obrers de tots els països per defensar llurs interessos. Naixia l'internacionalisme, que es va concretar en les dues Internacionals del segle XIX.

1. La Revolució Industrial va significar la implantació del capitalisme i de la societat classista.

1.1. Revolució Industrial

Procés accelerat que va caracteritzar el pas de les societats agràries de l'Antic Règim a una nova etapa de creixement econòmic i demogràfic autosostingut, basat en la producció industrial. El procés comporta un conjunt de canvis que significaren la desaparició de l'Antic Règim econòmic (predomini de l'economia agrària de base feudal-senyorial) i la implantació del capitalisme industrial. Fou el resultat d'una sèrie de revolucions paral·leles i interconnectades, que afectaren la població, l'agricultura, la tecnologia, el transport i el comerç i les indústries tèxtil i siderúrgica. Els fets més destacats foren l'ús de l'energia del vapor, la mecanització del sector tèxtil i el desenvolupament de la metal·lúrgia i del ferrocarril. La Revolució Industrial no es va limitar a canviar el sistema econòmic, sinó que va fer trasbalsar les idees i els comportaments, va transformar la societat i va canviar el règim polític dels estats. El fenomen s'inicià a Anglaterra des de mitjan segle XVIII i s'estengué per Europa Occidental, els Estats Units i el Japó al llarg del segle XIX.

1.2. Capitalisme

Sistema o mode de producció caracteritzat per la tècnica avançada, la propietat privada dels mitjans de producció i la recerca del benefici màxim.

1.3. Societat classista

Societat dividida en classes. Es tracta del model típic de la societat burgesa capitalista, on cada grup –o classe– es classifica en la jerarquia social en funció de la seva propietat o el seu capital. Així, els nous grups socials venen definits per la propietat o el capital que posseeixen, distingint-se un ampli ventall de categories socials, des de les classes altes–riques fins a les classes més baixes–pobres.

Malgrat que totes les classes socials tenen teòricament una condició jurídica igual, segueix existint la desigualtat econòmica i, per tant, la desigualtat d'oportunitats.

2. Dins la societat es destacaven dues classes socials, ben diferenciades: la burgesia, propietària dels mitjans de producció, i el proletariat, venedor de la seva força de treball.

2.1. Classe social

Grup social que es distingeix dels altres per la seva relació de propietat respecte als mitjans de producció i de distribució.

2.2. Burgesia

En el sistema capitalista de divisió del treball i de relacions de la propietat sorgit a Europa a mesura que anava desapareixent l'estructura social medieval en estaments, estrat social els membres del qual són posseïdors del capital industrial i financer. Amb l'aparició de la Revolució Industrial, esdevinguda a Anglaterra als ss XVIII i XIX, i l'expansió de la industrialització al continent, aparegué la burgesia industrial. Amb ella aparegué el concepte modern de burgesia, antagònica del proletariat. La seva història es confon aleshores amb la del capitalisme.

2.3. Mitjans de producció

Conjunt d'elements que intervenen en el procés de producció: edificis, màquines, energia, primeres matèries, capital,...

2.4. Capital

Conjunt dels mitjans de producció –edificis, màquines, diners, valors– que posseeix tota empresa o societat i que són susceptibles d'originar una renda de període en període.

2.5. Beneficis

Diferència entre els ingressos resultants de les vendes dels productes i les despeses que comporta el procés productiu.

2.6. Proletariat

Classe social constituïda pel conjunt dels obrers industrialitzats i dels camperols sense recursos que donen llur força de treball en canvi d'un salari. Fruit del sistema capitalista de producció, el proletariat apareix com a classe amb la Revolució Industrial del s XIX, la qual, ultra desposseir de llur terres la majoria de camperols, comportà la davallada de l'artesanat per mitjà de la separació dels obrers de llurs mitjans de producció. La nova classe es caracteritzà pel fet que els seus membres no podien subsistir si no era venent la força de treball als propietaris del capital.

2.7. Força de treball

La capacitat de treball susceptible d'ésser utilitzada en el procés productiu. Sota el capitalisme, esdevé una mercaderia. La penetració del mode de producció capitalista en una societat determinada es caracteritza per la generalització d'un mercat de força de treball, en forma de treball assalariat, on hi ha uns compradors, els posseïdors de diner o capitalistes, que determinen la demanda de força de treball en la mesura que, utilitzant-la, poden obtenir un guany, i on hi ha uns venedors, els que no posseeixen cap altra mercaderia amb què poder obtenir els mitjans de subsistència sinó la seva força de treball, els quals determinen l'oferta d'aquest mercat. Com tota mercaderia, la força de treball és un valor d'ús (treball) i un valor de canvi (salari).

2.8. Salari

Rendes rebudes pel treballador en contrapartida a la seva col·laboració al procés productiu.

3. L'explotació del proletariat va donar lloc al moviment obrer, guiat per les teories socialistes.

3.1. Qüestió social

El marxisme va desvetllar la consciència de l'existència d'un conjunt de problemes socials que afectaven especialment la classe treballadora, cada vegada més allunyada en benestar de la classe burgesa.

3.2. Consciència de classe

Consciència que els membres d'una classe social tenen, com a grup, de llur pertinença a la pròpia classe. La problemàtica de la consciència de classe és inherent, històricament, a la doctrina marxista i té el puntal teòric en Lukács. Segons aquesta perspectiva, una classe social no existeix com a tal sinó a partir del moment que en té consciència (tot entenent aquesta en un sentit no purament psicològic), és a dir, quan s'organitza en partit autònom. Així els diversos nivells de l'anàlisi de Marx sobre la història poden ésser considerats com a etapes de la formació d'una classe, des de la massa indiferenciada d'individus, que tot seguit s'organitza en "classe en si" (classe-subjecte), fins a arribar a la "classe per si" (classe política), la qual cosa suposa una comprensió de la classe com a subjecte de la història i com a factor genètic i transformador de les estructures socials.

Actualment, la problemàtica de la consciència de classe tendeix a ésser abandonada, en el sentit que hom entén que els homes –agrupats en classes socials– fan un paper objectiu, com a agents de la història i segons els límits donats per les estructures, independentment de la consciència que en tinguin.

3.3. Moviment obrer

Conjunt d'accions de la classe obrera per reclamar l'atenció social sobre els seus problemes i fer pressió per resoldre'ls mitjançant diverses formes d'organització. L'acció i l'organització les obrers va anar guiada per les teories socialistes, molt especialment pel marxisme i l'anarquisme.

3.4. Socialisme

Conjunt de doctrines que, en oposició a l'individualisme, propugnen una reforma radical de l'organització de la societat per la supressió de les classes socials mitjançant la col·lectivització dels mitjans de producció, de canvi i de distribució. Durant el segle XIX apareixen les primeres doctrines socialistes: el socialisme utòpic, el marxisme i l'anarquisme.

3.5. Societat sense classes

Estadi del desenvolupament de la societat en el qual desapareixen les diferències entre els homes degudes a l'actual estructura socio-econòmica capitalista.

3.6. Comunisme

Sistema d'organització social que proposa l'abolició de la propietat privada i la comunitat de béns (mitjans de producció i béns de consum). El comunisme va lligat als corrents del socialisme marxista i de l'anarquisme.

3.7. Marxisme

Teoria científico-filosòfica de Marx i Engels i de llurs seguidors que es fonamenta en el materialisme dialèctic i històric.

3.8. Anarquisme

Teoria politicosocial que preconitza la llibertat total de l'ésser humà, la desaparició de l'Estat i de la propietat privada i la creació d'una societat sense classes. Rebutja tota idea d'autoritat i afirma que la societat ha de basar-se en relacions jurídiques voluntàries convingudes lliurement entre les persones. Els partits polítics i els governs revolucionaris socialistes tampoc no són acceptats en el seu ideari.

3.9. Roig / Roja

Dit de qui és considerat políticament revolucionari i més específicament militant socialista o del moviment obrer. Expressió arrelada al s XIX, ha estat usada sovint com a sinònim de comunista, sobretot pels sectors conservadors o reaccionaris. Així, fou adoptada pels franquistes durant la guerra civil espanyola per designar el bàndol republicà.

4. Les condicions de vida i de treball de la classe obrera eren molt dolentes.

4.1. Sistema fabril

Nou sistema de treball, que substitueix el sistema artesanal en els tallers, consistent en la concentració de treballadors i màquines en un únic espai, la fàbrica.

4.2. Maquinisme

Introducció generalitzada, progressiva i a gran escala de màquines en el procés de producció. La Revolució Industrial significà un trasbalsament molt fort de les formes de producció de béns, puix que introduí l'ús generalitzat d'artefactes mecànics que aconseguien d'estalviar mà d'obra, ja fos actuant com a complement de l'activitat productora de l'home, ja fos substituïnt-lo totalment, si més no en unes fases molt concretes de la fabricació d'un bé determinat. El maquinisme s'inicià juntament amb la revolució industrial, o sia, a partir del s XVIII, bé que, com a element bàsic de la formació de tota la producció manufacturera i de les indústries bàsiques, no fou fins al s XIX que sorgí com a característica definidora d'una època, amb la generalització de l'ús de les màquines de vapor.

4.3. Atur

Inactivitat forçosa deguda a la manca de treball. L'atur pot ésser referit a la situació de la població que, volent treballar, no troba feina; a la situació d'una empresa inactiva; al percentatge d'empreses inactives d'un sector, o a tot un sector sense activitat. Hom distingeix entre l'atur voluntari, quan l'obrer no accepta de treballar per un salari considerat baix o en un lloc o un ofici inacceptables socialment, i l'atur forçós, quan l'obrer accepta de treballar per un salari o per unes condicions inferiors i no hi ha feina. Durant el s XIX hom no separava la noció d'indigència de la d'atur; encara més, hom considerava Malthus hi influí molt els treballadors en atur

una classe perillosa. En aquest període, a causa de la influència del liberalisme, els governs s'abstenien d'intervenir en el nivell de l'atur. A la fi del s XIX i començament del XX es produïren periòdicament augments en el nivell d'atur a causa de les constants crisis industrials i agrícoles. No fou fins aleshores que la participació dels grups socialistes en els parlaments provocà, de primer, discussions, i després, lleis per a solucionar el problema.

4.4. Llei de bronze del salari

Teoria referent al salari en una economia capitalista, formulada el 1869 pel socialista alemany Ferdinand Lassalle. Es basa en l'afirmació que el nivell de salari no pot ultrapassar el nivell de subsistència necessari per a la manutenció del treballador i assegurar la seva reproducció. La teoria de Lassalle i, en general, la de tots els socialistes no marxistes (Léonard Sismondi, Louis Blanc, Charles Fourier, etc) coincideix amb les formulacions d'Adam Smith i de David Ricardo, que recolzen sobre la teoria de la població, de Malthus. Segons Smith, els salaris tendeixen a coincidir amb el nivell de subsistència, bé que en algun moment hi poden estar per sota o per sobre.

5. Mentrestant, la burgesia anava enriquint-se.

5.1. Acumulació capitalista

Procés de transformació d'una part de la plus-vàlua en capital, que constitueix la força motriu del desenvolupament capitalista. La competència entre les empreses en el mercat capitalista fa absolutament necessari el progrés tècnic. Per tant, la tècnica del procés de producció està sotmesa a constants transformacions. Aquesta demanda d'innovacions que constitueix una veritable necessitat social, exigeix l'acumulació de capitals. Tot capitalista es troba sotmès a una pressió envers l'acumulació. L'origen de l'acumulació rau en la producció de plus-vàlua (beneficis, interessos, rendes, etc).

5.2. Plus-vàlua

En l'economia capitalista l'obrer rep pel seu treball –força de treball– un valor inferior que el que realment genera. Aquesta diferència, apropiada per l'empresari o pel propietari dels mitjans de producció, és anomenada plus-vàlua. Aquest concepte és essencial dins de la doctrina marxista.

6. En una primera etapa, els obrers es manifestaren contra les màquines.

6.1. Ludisme

Moviment sorgit entre els obrers anglesos al principi del s XIX que destruïa les màquines de la indústria. El ludisme rep el nom de Ned Lud (o Ludd), obrer que el 1779 destruï un teler mecànic. El ludisme és considerat com una reacció visceral, bé que pogués estar més o menys organitzada, a les conseqüències del maquinisme industrial: els obrers prenen com a causa dels seus mals (atur, degradació del treball, baixos salaris, etc.) els instruments, enlloc d'atribuir-los a l'organització i el sistema de la producció industrial. Els ludistes protagonitzaren accions violentes consistentes a malmetre les màquines i les eines de treball, úniques responsables, segons ells, de l'atur existent. Tanmateix, el ludisme constitueix l'inici del moviment obrer.

6.2. Ludita

Obrer que, als primers temps de la industrialització, destruïa màquines (ludisme).

7. Aviat es va passar al moviment organitzatiu: de l'associacionisme al sindicat.

El sindicalisme sorgeix per a defensar els drets dels treballadors i millorar llurs condicions laborals.

7.1. Associació

1. Unió de diverses persones amb un vincle jurídic per a un fi comú; en aquest concepte són compreses totes les manifestacions del fenomen associatiu (societats, sindicats, etc). Les associacions són grups que existeixen per assolir uns propòsits específics, segons un sistema explícit de normes que determinen clarament la conducta de cada individu.

2. Unió de diverses persones, vinculades jurídicament, per a l'obtenció d'un fi no lucratiu, la qual cosa no vol pas dir que no pugui ésser assolit un fi econòmic (de fet n'hi ha que el tenen: cooperatives de consum i d'altres), sinó que les persones associades no poden obtenir un guany proporcional a quotes o participacions preestablertes. Els membres d'una associació normalment anomenats socis tenen uns drets i unes obligacions mutus i també davant l'associació, que fixen els estatuts de cada associació, i que poden ésser legalment exigits. Les associacions són governades, normalment, per una assemblea de socis, una junta directiva i un president, les facultats dels quals són fixades per la llei i pels estatuts socials.

7.2. Societat obrerista

Corporació que considera el conjunt dels obrers com una entitat econòmica i social.

7.3. Societat de socors mutus

Associació d'ajuda mútua. Fou el primer tipus d'organització obrera. Les societats de socors mutus actuaven com a societats de resistència i provenien, a vegades, d'antigues formes de protecció dels artesans per oficis; ajudaven el treballador en cas de malaltia o d'atur i van organitzar les primeres vagues gràcies al cobrament de quotes, que permertien crear caixes de resistència.

7.4. Sindicalisme

Moviment dels treballadors organitzats en sindicats en defensa d'una millora de llurs condicions de vida i de treball. Sorgí com a conseqüència de la separació entre el treball i la propietat dels mitjans de producció, produïda pel desenvolupament del sistema capitalista. La primera lluita dels treballadors fou per aconseguir el reconeixement del dret d'associació, que els era negat pel liberalisme en nom de la llibertat.

7.5. Sindicat

Associació formada per a la defensa dels interessos econòmics i socials dels seus membres. Trobem sindicats obrers, sindicats camperols, sindicats agrícoles, etc.

7.6. Legislació social

Conjunt de normes de caràcter estatal o sectorial per a tutelar la integritat dels drets adquirits dels treballadors i per a promoure llur elevació econòmica i social. A nivell internacional hi ha la instància de l'Organització Internacional del Treball. Comprèn l'assegurança social, la normativa administrativa del treball (treball de les dones i dels menors, horari de treball, higiene del treball, vacances, repòs setmanal, etc) i l'assistència social.

7.7. Legislació laboral

Conjunt de normes que regulen el treball.

7.8. Cooperativa

Unitat econòmica de producció, comercialització o consum que pertany als mateixos usuaris dels seus serveis. El sorgiment històric i el desenvolupament de les cooperatives han donat lloc a tot un moviment social (cooperativisme). Cal diferenciar el cooperativisme com a modalitat d'associació econòmica (adequada a determinats sectors i moments dins el sistema capitalista) del cooperativisme entès com a moviment social reformador o revolucionari, tal com el formularen els socialistes utòpics del s XIX (Fourier i Owen: comunitats ideals i alliberadores, falansteris, colònies, etc) i tal com és estructurat als estats socialistes. En relació amb el primer aspecte, hom ha de remuntar-se a l'any 1844, quan vint-i-vuit teixidors de Rochdale (Gran Bretanya) establiren el primer magatzem cooperativista, que venia a preus de mercat normals i repartia els beneficis entre els seus membres. Cent anys després era el primer negoci de la ciutat, amb 90 000 membres. Els principis i les normes establerts des de la seva fundació són la base de tota la formalització jurídica posterior: nombre il·limitat de membres, funcionament democràtic, limitació dels rendiments del capital i reembors al consumidor. Les cooperatives de consum s'estengueren ràpidament a tot Europa.

7.9. Mutualitat

Associació, generalment voluntària, i imposada com a obligatòria per algunes legislacions laborals, de persones afectades per uns mateixos interessos i riscos per tal de protegir comunament llurs interessos i compartir proporcionalment el cobriment d'aquests riscos mitjançant una contribució de cada associat en quotes fixes o variables i sense que es doni cap ànim de guany.

8. El sindicalisme va néixer a Anglaterra.

8.1. Tradeunionisme

Moviment de les Trade Unions. En un sentit més ampli, d'acord amb el tipus d'acció sindical de les Trade Unions, hom aplica també aquest terme al sindicalisme de caire reformista, que no planteja cap opció revolucionària ni posa en qüestió el sistema capitalista.

8.2. Trade Unions

Les Trade Unions (de trade, ofici, i union, unió) inicialment eren sindicats d'obriers qualificats, agrupats per oficis ("vell unionisme"), dotats d'un fons d'assegurances mútues i sovint oposats als obrers no qualificats. Començaren a tenir importància a partir de mitjan s XIX, després d'obtenir la llibertat d'associació i després del fracàs del cartisme. Les Trade Unions més importants eren la dels mecànics (1850), dels fusters (1852) i, a partir del 1865, dels miners i dels obrers tèxtils.

8.3. Great Trade Union

Unió dels diversos sindicats d'ofici (Trade Unions) feta sota la direcció de Robert Owen, el 1834.

8.4. Trades Union Congress

Confederació sindical britànica creada l'any 1868 a Manchester.

9. La primera manifestació obrera de caire polític fou el cartisme britànic.

9.1. Cartisme

Moviment reformista anglès promogut per les classes populars entre el 1837 i el 1848, recolzades en l'Associació de Treballadors de Londres. El dirigent més destacat fou Feargus O'Connor. El 1838 presentà al parlament una "carta del poble" reclamant el sufragi universal, el vot secret, l'elegibilitat dels no-propietaris, la immunitat parlamentària, la limitació de les legislatures a un any, etc. Hi hagué diversos avalots, i el 1839 el parlament rebutjà de prendre-la en consideració. El 1842 fou rebutjada una segona petició, i es renovaren els avalots; el 1848 els moviments revolucionaris europeus reanimaren els cartistes, però la tercera campanya tampoc no reeixí.

10. Amb el pas del temps, apareixen divergències dins el sindicalisme.

D'una banda, el sindicalisme polític o socialista.

10.1. Sindicalisme polític o socialista

Sindicalisme vinculat amb més o menys intensitat a les idees socialistes. Presenta sindicats forts i nombrosos que centren les seves actuacions en reivindicacions de caràcter estrictament laboral (salari, horaris, condicions de treball...). Aquest sindicalisme és el que va consolidar la pràctica de les negociacions col·lectives entre obrers i amos. Recorren poc sovint a la vaga, encara que, quan ho fan, la seva força i capacitat de resistència són impressionants. Dins d'aquest sindicalisme es contraposen el model alemany (dependència del sindicat al partit) i el model britànic (subordinació del partit al sindicat).

10.2. Conveni col·lectiu

Acord escrit entre associacions professionals d'obriers i empresaris, amb personalitat jurídica, per fixar les condicions laborals a què s'hauran d'ajustar els contractes individuals de treball. L'acord obliga les parts i té efectes sobre els representants i, àdhuc, sobre tercers. Nasqué a Anglaterra, s'estengué per Europa al començament del s. XX gràcies tant a les lluites obreres com al canvi de política social iniciada pels governs europeus i fou un dels instruments motors de l'estratègia sindical. Després ha restat institucionalitzada i integrada dins la dinàmica del desenvolupament econòmic.

10.3. Confederació sindical

Agrupació de sindicats horitzontals en el pla nacional o internacional. Confederazione Generale Italiana del Lavoro

Organització sindical italiana. Fou fundada el 1906 i controlada pels socialistes fins a l'arribada de Mussolini, el qual estatitzà i polititzà la Confederació. En acabar la guerra, socialistes, comunistes i democratacristians es repartiren equitativament les tres secretaries, però el 1948 els democratacristians es negaren a seguir la vaga del juliol i fundaren a part la Confederazione Italiana Sindacati Lavoratori (CISL).

10.4. Unió General de Treballadors (UGT)

Central sindical de l'estat espanyol, fundada a Barcelona del 12 al 14 d'agost de 1888. Fou un sindicat de classe, democràtic, moderat, disciplinat, d'ideologia socialista i molt influït pel Partido Socialista Obrero Español. Utilitzà en general la tàctica de les vagues pacífiques i ben organitzades per aconseguir millores en la condició del proletariat; conjuntament amb el PSOE, creà també associacions assistencials i de resistència,

cooperatives de consum i cases del poble.

10.5. Trades Union Congress

Confederació sindical britànica creada l'any 1868 a Manchester. Els delegats de les diferents Trade Unions es reunien anualment en congressos, el primer dels quals fou celebrat a Manchester l'any 1868. A partir del 1885 començà a prendre força el "nou unionisme", que agrupava obrers sense qualificació o amb poca i sobre la base de la indústria i no pas de l'ofici. El 1906 sorgí el Labour Party, com a expressió política de les Trade Unions, les quals s'orientaren cap a la consecució de convenis col·lectius. Després de la Primera Guerra Mundial, el nombre d'adherents augmentà espectacularment (de 4 milions el 1915 a 8 milions el 1920), i fou creat un consell general de les Trade Unions. En desencadenar-se la Segona Guerra Mundial les Trade Unions col·laboraren en l'esforç de guerra participant en diversos organismes paritaris creats pel govern. A partir del 1945 han donat suport, en general, als diferents gabinets laboristes que han governat el país.

11. D'altra, el sindicalisme apolític o revolucionari.

11.1. Sindicalisme apolític o revolucionari

Sindicalisme que reclama com a objectiu del sindicat la lluita per millorar les condicions de vida i de treball dels obrers i també proposa la necessitat d'emancipar la classe obrera mitjançant la destrucció del capitalisme. Molt més actiu i radical que el sindicalisme polític o socialista, es va mostrar més procliu a la vaga i a la mobilització. Defensaven la independència dels partits polítics i molts es van mostrar propers a les ideologies anarquistes. El seu origen està en la fundació, el 1895, de la Confédération Général du Travail (CGT) francesa. La Carta d'Amiens (1906) va perfilar els trets essencials del sindicalisme revolucionari: apoliticisme, defensa de l'acció directa dels treballadors, negociacions entre obrers i amos sense acceptar cap mediació i la vaga general revolucionària com a mitjà per aconseguir una societat sense classes.

11.2. Vaga

Aturada col·lectiva de la feina per part dels assalariats per tal d'obtenir alguna reivindicació, relativa generalment a millores de sou o de les condicions de treball. Pot ésser també de solidaritat, que es planteja com a suport a d'altres treballadors sancionats o en vaga, i també política, quan les reivindicacions depassen l'àmbit laboral i tendeixen a una transformació de la societat. Si la vaga és declarada simultàniament a totes les indústries d'un lloc o d'uns quants s'anomena vaga general. A vegades pren formes especials, com la vaga de zel, que consisteix en una aplicació rigorosa del reglament, i la vaga de braços caiguts, quan hom fa l'aturada sense abandonar el lloc de treball.

11.3. Confédération Général du Travail (CGT)

Organisme sindical francès fundat el 1895 a Llemotges. La seva finalitat era la defensa dels interessos dels assalariats, independentment de llur ideologia, enfront dels patrons, i tenia representacions professionals i geogràfiques. Des del 1906 hi predominaren les tesis revolucionàries i anarcosindicalistes de lluita contra l'estat burgès, particularment a través de la vaga. Però a partir del 1914, a causa de la guerra, la confederació acceptà de cooperar amb l'administració i cercà la participació obrera en les decisions empresarials, sense renunciar a la lluita.

12. El socialisme crea els seus propis partits obrers, front els partits liberals–burgesos. N'hi haurà de reformistes (moderats) i de revolucionaris (radicals).

12.1. Partit polític

Agrupació de persones dedicades a la política que participen en la vida pública d'una societat. Bé que tot al llarg de la història hom constata l'existència d'aquestes agrupacions, reflex de les diverses tendències de la societat, no és fins al s XIX, amb l'adveniment dels sistemes constitucionals, que els partits adopten estructures acostades a les actuals. Superades les teories liberals que propugnaven l'individu aïllat com a únic subjecte polític, les lleis constitucionals recolliren (avançat ja el s XX) la institucionalització dels partits polítics, bé que precedentment existís el principi de lliure associació política. Els partits polítics han evolucionat en el sentit de passar de simples plataformes o màquines electorals (molts partits es constitueixen a partir del sufragi universal) a partits ideològics.

12.2. Reformisme

Actitud política segons la qual la transformació d'una societat, d'un règim o d'un sistema socio-econòmic pot realitzar-se dins el marc de les institucions existents, mitjançant reformes legislatives successives i sense recórrer a la revolució.

12.3. Possibilisme

Forma d'oportunisme polític d'un partit o d'un particular que, tot i conservar la fe en els propis principis ideològics, està disposat a cedir en alguns punts del propi programa i a pactar amb altres partits o corrents, en canvi d'obtenir objectius parcials i immediats o de mantenir-se en el poder. És oposat al radicalisme i hom el justifica adduint la necessitat d'adaptació a noves circumstàncies.

12.4. Radicalisme

Corrent de pensament polític que propugna, d'una manera democràtica, reformes profundes o canvis substancials de les estructures polítiques i socials de l'estat.

12.5. Revolució

Canvi en profunditat, global i dràstic de les institucions polítiques i socials o de les estructures econòmiques d'una societat. Segons el marxisme, les institucions o estructures d'una societat resisteixen el pas del temps mitjançant l'aplicació de successives reformes que, a la llarga, aguditzen les contradiccions del sistema i duen a una situació revolucionària, en la qual es produeix un augment de la consciència històrica i grans crisis. En aquest sentit, revolució s'oposa a evolució i a reforma i suposa un canvi qualitatiu en les relacions existents en la lluita de classes.

13. La socialdemocràcia neix a Alemanya.

13.1. Socialdemocràcia

Nom amb què hom designa els moviments socialistes caracteritzats per la renúncia al marxisme, l'acceptació de les institucions liberal-democràtiques i una pràctica política de tipus moderat. El mot féu referència, des de la fi del s XIX fins a la Primera Guerra Mundial, als partits polítics d'inspiració marxista, sobretot a Alemanya, els països escandinaus i Rússia. Més tard, adoptà el signicat actual. La primera tendència revisionista del marxisme fou protagonitzada per Eduard Bernstein (Les premisses del socialisme i les tasques de la socialdemocràcia, 1899), que rebutjà la dictadura del proletariat i preconitzà una transformació lenta del sistema capitalista, que esdevindria socialista mitjançant un procés de reformes graduals i successives, aconseguides a través de la lluita parlamentària, en la qual els socialistes havien de cercar l'aliança dels partits

burgesos d'esquerres.

13.2. Revisionisme

Teoria socialista que formula crítiques als aspectes bàsics del marxisme. No està d'acord amb el concepte de plus–vàlua i creu que la transició del sistema capitalista al socialista no serà un procés violent sinó que serà el producte d'una transformació gradual del primer. El determinisme econòmic i social, propugnat per Marx, no és primordial ni té la influència que els marxistes li atorguen, ni la dictadura del proletariat és contrària als principis democràtics. Segons aquesta teoria cal abandonar la revolució i avançar en el camp de les reformes parlamentàries i sindicals.

13.3. Congrés de Gotha

Assemblea que tingué lloc a Gotha (1875), de la qual sorgí el partit socialista que, el 1890, adoptà el nom actual de Sozialdemokratische Partei Deutschlands. El corresponent pla d'acció aprovat, conegut com a programa de Gotha, que suposava un compromís entre les tendències lassalliana i marxista, recollia la teoria sobre la llei de bronze del salari i el principi de la lluita de classes, i fou modificat en sentit marxista, el 1891, en el programa d'Erfurt.

13.4. Partit Socialdemòcrata Alemanya

Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD). Organització política alemanya creada en el congrés de Gotha (1875), amb el nom fins el 1890 de Sozialistische Arbeiterpartei Deutschlands. Fou el resultat de la unió de l'Allgemeiner Deutscher Arbeiterverein fundada per F.Lassalle el 1863, i el Sozialdemokratische Arbeiterpartei fundat l'any 1869 en el congrés d'Eisenach per A.Bebel i W.Liebknecht. La política repressiva de Bismarck (1878–90) no aconseguí de frenar el seu creixement. En el congrés d'Erfurt (1891) adoptà un programa marxista revolucionari defensat per Kautsky. A partir del 1896 prengué cos la tendència revisionista d'Eduard Bernstein, que, malgrat les condemnes oficials (com la del congrés de Hannover, 1899), s'introduí profundament en la pràctica del partit, el desarmà ideològicament i el dugué a col·laborar amb la burgesia alemanya durant la Primera Guerra Mundial. Acabada aquesta, accedí al poder amb F.Ebert, i fou el responsable principal de la repressió sagnant de la revolució espartaquista del 1919.

14. Altres partits socialdemòcrates o socialistes moderats.

14.1. Fabian Society

Associació socialista britànica constituïda a Londres el 1883. El nom li fou donat en record del cònsol romà Fabi Màxim Verrugós, conegut per la seva prudència i constància. L'actitud de l'associació fou determinada per la consideració d'una gradual transformació de la societat «d'acord amb el més alt ideal moral». Fou dirigida al principi per Edward Pease, Bernard Shaw, Sidney i Beatrice Webb, Sidney Oliver i Graham Wallas, que li donaren l'impuls decisiu. El 1889 publicà els Fabian Essays in Socialism, obra en bona part deguda a Shaw i a Webb, la qual propugnà l'evolució socialista en comptes de la revolució. Els fabians contribuïren a la creació del Labour Representation Committee, integrat al Labour Party d'ençà del 1906. La Fabian Society s'ha ocupat de la difusió del socialisme, ha defensat la nacionalització de la indústria i ha tingut influència sobre els polítics laboristes i els dirigents de les trade unions.

14.2. Fabianisme

Moviment socialista creat entorn de la Fabian Society.

14.3. Labour Party

Partit polític britànic socialista evolucionista, lligat institucionalment i financerament als sindicats. Fundat pels sindicats el 1900 en col·laboració amb cooperatives i societats socialistes, no es diferencià gaire d'un grup de pressió del Liberal Party fins el 1914. Inclòs pels liberals als governs de coalició durant la Primera Guerra Mundial, elaborà unes noves bases i un programa propi que representà un compromís entre un socialisme d'inspiració marxista i el pensament social liberal. Això i la divisió del Liberal Party li permeté d'esdevenir el segon partit al parlament el 1922. El laboralisme és el nom donat al moviment polític inspirat en el programa polític, social i econòmic del Labour Party.

14.4. Partit Obrer Socialdemòcrata Rus (POSDR)

Partit polític fundat per Lenin el 1898 i que el 1918 prengué el nom de Partit Comunista de la Unió Soviètica.

14.4.1. Menxevic

Membre de la facció del partit obrer socialdemòcrata rus que restà en minoria (d'on ve el nom de menxevic, en rus) en el segon congrés de l'esmentat partit (1903). Els principals dirigents menxevics foren Martov, Aksel'rod i Plekhanov. Defensaven l'aliança dels socialistes amb els elements progressistes de la burgesia per tal d'implantar la democràcia política a Rússia. La revolució del 1905 consolidà l'escissió amb la facció bolxevic. Després de la revolució del febrer de 1917 els menxevics feren costat al govern provisional i a l'assemblea constituent, però després del triomf bolxevic foren posats fora de la llei.

14.5. Parti Socialiste (SFIO)

Section Française de l'Internationale Ouvrière (SFIO). Organització política francesa constituïda el 1905 en el congrés que unificà els diversos corrents socialistes de l'estat francès. Hi destacaren, particularment, el Parti Socialiste de France de Jules Guesde i Édouard Vaillant, i el Parti Socialiste Français, dirigit per Jean Jaurès. La nova organització tingué una clara definició marxista, però aviat s'hi imposà el reformisme de Jaurès, després de l'assassinat del qual (juliol del 1914) el partit inicià una nova etapa en acceptar la teoria de la unió sagrada i participà en governs de guerra. La reacció a aquest fet i la revolució russa provocaren que el 1920, en el congrés de Tours, la majoria de l'organització se n'escindís i fos creat el partit comunista.

14.6. Parti Socialiste Belge

Organització política fundada l'any 1885 amb el nom de Parti Ouvrier Belge. Dirigit per César de Paepe i, després, per E. Vandervelde, lluità per obtenir el sufragi universal (1919) i un millorament de les condicions de vida i de treball. Influït per les teories "neosocialistes" del seu president, Henri De Man, menà una política reformista.

14.7. Partito Socialista Italiano (PSI)

Agrupació política italiana fundada el 1892, amb el nom de Partito dei Lavoratori Italiani (que canvià l'any següent per l'actual) per Filippo Turatti, Andrea Costa i Gregorio Agnini. Dominà el sector sindicalista els anys 1904-08. Posteriorment se n'escindiren els sectors reformistes i, amb la discussió sobre la neutralitat i no-belligerància durant la Primera Guerra Mundial, també els grups capitanejats per Mussolini. Però la crisi forta es produí amb la qüestió de l'adhesió a la Tercera Internacional al congrés de Liorna (1921), on es produí l'escissió principal, la dels leninistes, que fundaren el Partito Comunista Italiano.

14.8. Partido Socialista Obrero Español (PSOE)

Organització política fundada a Madrid l'any 1879 per nuclis marxistes expulsats de la Federació Regional

Espanyola de l'Associació Internacional de Treballadors. El seu portaveu fou El Socialista (1886). El I Congrés tingué lloc a Barcelona (1888), pocs dies després de la constitució, també a Barcelona, de la Unió General de Treballadors, sindicat d'inspiració socialista. El nou partit s'implantà en els medis obrers de Madrid, el País Basc i Astúries.

14.9. Partido Socialista Português (PSP)

Organització política fundada l'any 1875 a Lisboa per l'obrer d'origen suís José Fontana i nuclis influïts per l'Associació Internacional de Treballadors. Aconseguí una certa implantació a les zones del nord.

15. Partits comunistes (socialistes radicals), escindits dels partits socialistes.

15.1. Comunisme

Sistema d'organització social que proposa l'abolició de la propietat privada i la comunitat de béns (mitjans de producció i béns de consum). El comunisme va lligat als corrents del socialisme marxista i de l'anarquisme.

15.2. Bolxevic

Partidari del bolxevisme. Facció del moviment socialista rus, dirigida per Lenin, que el 1903 aconseguí el control del Partit Obrer Socialdemòcrata de Rússia. El segon congrés del partit fou celebrat a Brussel·les i a Londres (juliol-agost del 1903). Denuncià les tendències representades pels narodniki, els marxistes legals i els economicistes, i rebutjà la proposta del Bund jueu, que reclamava una autonomia dins el partit. Al congrés s'enfrontaren dues concepcions contraposades entorn del problema de l'organització i concepció del partit (paràgraf primer dels estatuts): Lenin volia un partit reduït i disciplinat de revolucionaris professionals. Martov i Pavel Aksel'rod volien un partit de base àmplia segons model dels partits socialdemòcrates europeus. Lenin fou derrotat en la qüestió dels estatuts. El seu grup, però, obtingué la majoria en la designació dels càrrecs del partit. D'aquí ve el nom de bolxevics ('majoritaris') per als partidaris de Lenin, i el nom de menxevics ('minoritaris') per als de Martov. En la conferència de Praga (1912) se separaren menxevics i bolxevics. Els bolxevics es constituïren en partit independent, i pel maig sortí llur periòdic "Pravda".

15.3. Partit Comunista de la Unió Soviètica (PCUS)

Organització política, el nom original de la qual és Kommunisticeskaja Partija Soveckogo Sojuza (KPSS). Tingué origen en la Unió de lluita per l'emancipació de la classe obrera, fundada per Lenin a Peterburg el 1895 i que el 1898 es transformà en el Partit Obrer Socialdemòcrata Rus. El programa i l'estratègia que Lenin imposà al POSDR provocaren la divisió palesada en el segon congrés del partit, el 1903 entre bolxevics (majoritaris en el comitè executiu, leninistes) i menxevics (minoritaris, oposats a Lenin). Si bé la repressió tsarista obligà els seus dirigents a emigrar, el POSDR continuà actuant a Rússia, publicant periòdics i opuscles, promovent vagues i manifestacions, intervenint en el moviment revolucionari del 1905, enviant diputats a la Duma i preconitzant la no-intervenció en la Primera Guerra Mundial. Havent assumit tots els poders arran de la revolució del 1917, el sector bolxevic del POSDR prengué el nom de Partit Comunista de Rússia (març del 1918), que el 1925 canvià pel de Partit Comunista de l'URSS i el 1952 pel definitiu. Un dels seus primers objectius fou de transformar la revolució russa en revolució mundial, i amb aquest fi, al març del 1919, es constituí la Tercera Internacional o Komintern; els fracassos dels comunistes hongaresos i alemanys i l'ascens dels règims autoritaris obligaren a l'abandó d'aquesta política, defensada per Trockij, i a l'adopció de la del "comunisme en un sol país", sustentada per Stalin, secretari general del partit des del 1922.

15.4. Partit Comunista Xinès

Partit creat a la Xina, el 1920, fruit de les lluites obreres a Xangai i fruit també dels cercles d'estudis comunistes, radicats a París. El 1921 celebrà el seu I Congrés en una escola francesa de Xangai amb l'assistència dels dotze fundadors, entre els quals Mao Zedong, i representants de la Tercera Internacional.

15.5. Parti Communiste Français

Associació política francesa nascuda el 1920 a partir de l'escissió produïda en el Congrés de Tours de la Section Française de l'Internationale Ouvrière (SFIO). La majoria hi decidí d'adherir-se a la Tercera Internacional i, l'any següent, prengué el nom actual.

15.6. Partito Comunista Italiano (PCI)

Partit polític italià precedent de l'actual Partito Democratico della Sinistra. Fou creat el 1921, arran del congrés de Liorna, per A.Gramsci, A.Bordiga i P.Togliatti, de l'ala dissident de l'extrema esquerra del Partito Socialista Italiano.

15.7. Partido Comunista de España (PCE)

Partit polític originat d'una primera escissió del PSOE el 1920 provocada per les Juventudes Socialistes amb "El Comunista" com a òrgan d'expressió i Merino García, Luis Portela, José Illescas, Eduardo Ugarte i Juan Andrade com a dirigents i d'una segona del 1921, d'on sorgí el Partido Comunista Obrero Español, amb "Guerra Social" com a portaveu i García Quejido, Núñez de Arenas, Angiano, Virginia González y Perezagua com a dirigents. Aquell mateix any la Tercera Internacional, per mitjà del seu delegat, l'italià Graziadei, aconseguí la celebració d'una conferència de fusió entre el PCE i el PCOE que donà lloc al Partido Comunista de España, que publicava "La Antorcha", de la qual fou primer director Juan Andrade.

15.8. Partido Comunista Portugués

Partit creat a Portugal, el 1921, a partir d'un grup d'anarcosindicalistes. El 1923 celebrà el seu ICongrés.

16. L'anarquisme també es divideix en la tàctica i estratègia a seguir. Hi ha un anarquisme sindical.

16.1. Anarcosindicalisme

També anomenat Anarco-col·lectivisme. Doctrina que atribueix als sindicats un paper fonamental en la reivindicació laboral obrera i en la lluita per a la consecució de la revolució social. La fusió del pensament bakuninista i l'acció societària a través dels sindicats obrers donà un primer moviment anarcosindicalista, fort especialment a la Península Ibèrica. Però fou amb la CGT de França (fundada el 1895) quan l'anarcosindicalisme prengué una gran volada i perfilà els trets essencials de la seva doctrina: apoliticisme; acció directa (segons la qual, els conflictes entre el capital i el treball havien d'ésser solucionats per negociació directa entre obrers i patrons, sense acceptar la mediació de l'estat o la dels organismes de conciliació social); vaga general per a aconseguir la instauració d'una societat sense classes. L'anarcosindicalisme prenia les idees de Marx pel que fa a la lluita de classes i l'organització del proletariat al marge de les altres classes socials, però no pel que fa al principi de creació d'un partit polític obrer; de l'anarquisme, el refús de l'acció parlamentària; de Georges Sorel, la teoria de la vaga general i la negativa a considerar la vaga com a simple abstenció del treball o com a pacífica manifestació de masses.

16.2. Carta d'Amiens

La Carta d'Amiens (1906) va perfilar els trets essencials del sindicalisme revolucionari: apoliticisme, defensa

de l'acció directa dels treballadors, negociacions entre obrers i amos sense acceptar cap mediació i la vaga general revolucionària com a mitjà per aconseguir una societat sense classes.

16.3. Confederació sindical

Agrupació de sindicats horitzontals en el pla nacional o internacional.

16.4. Confederació Nacional del Treball (CNT)

Central sindical d'àmbit espanyol, que celebrà el seu primer congrés, constitutiu, del 8 al 10 de setembre de 1911 a Barcelona. Després de la desaparició de la Federació de Treballadors de la Regió Espanyola, la primera manifestació d'un reagrupament de societats obreres, amb influència anarquista, fou Solidaritat Obrera, la qual intentà, des de l'abril del 1909, de preparar una "conferència obrera nacional". Els fets de la Setmana Tràgica n'ajornaren la realització. A la fi, es reuní a Barcelona un congrés obrer regional de Catalunya els dies 30 i 31 d'octubre i 1 de novembre de 1910. Poc temps després, el domini dels anarcosindicalistes en la nova central fou afavorit per la retirada dels socialistes.

17. I un anarquisme revolucionari.

17.1. Anarcocomunisme

També anomenat Anarquisme comunista o Comunisme llibertari. Corrent i principi econòmic de l'anarquisme que combat tot tipus de propietat, tant privada com col·lectiva. Es diferencia del col·lectivisme pel seu desig que en el socialisme cada persona rebi segons les seves necessitats (i no segons el seu treball), sense cap més limitació que les imposades pel desenvolupament de l'economia, i que hom demani a cada persona la màxima aportació considerant les seves limitacions físiques i morals.

17.2. Propaganda pel fet

Teoria formulada pels anarquistes en el darrer congrés de la Internacional Antiautoritària, celebrat a Londres el 1881, en què es considera que la violència d'un nucli reduït d'individus era un mitjà vàlid per menar les masses cap a la revolució. Així s'arribà a formular els principis de l'anomenada "propaganda pel fet", que propugnava la realització d'atemptats dirigits directament contra l'Estat, l'Església i els grans capitalistes.

17.3. Terrorisme

Utilització de la violència, d'una manera sistemàtica i sovint indiscriminada, en la lluita social i política. Pot practicar-lo un estat (i de fet així ho han fet tots els estats totalitaris), però és més corrent que ho faci un partit o un grup reduït de persones. Els seus precedents són antiquíssims, però en la seva forma moderna aparegué amb el populisme rus (assassinat del tsar Alexandre II, el 1881) i amb l'onada de magnicidis realitzats per anarquistes que es produí a continuació (Sadi Carnot, president de la República Francesa, el 1894; Humbert I d'Itàlia, el 1900; McKinley, president dels EUA, el 1901).

17.4. Acció directa

Tècnica de lluita del sindicalisme revolucionari basat en l'enfrontament directe entre patrons i obrers, al marge del marc legal establert, i en la negativa a acceptar qualsevol mediació de persones o institucions no afectades pel conflicte, o bé organismes de conciliació. Les formes més freqüents de l'acció directa són: la vaga, el treball lent, el boicot dels productes o establiments industrials o comercials i el sabotatge.

18. El moviment obrer va organitzar-se a nivell internacional.

18.1. Internacionalisme

Moviment proletari que propugna la unió internacional de totes les forces treballadores contra el capitalisme.

19. La Primera Internacional (1864–1876).

19.1. Associació Internacional de Treballadors (AIT)

Organització de treballadors fundada a Londres el 1864, coneguda generalment per Primera Internacional.

19.2. Primera Internacional

Nom de l'Associació Internacional de Treballadors (AIT), fundada a Londres el 1864, amb l'objectiu de lluitar per la millora de la classe obrera a nivell mundial. Les disputes ideològiques (els marxistes imposaren llurs tesis, aconseguint l'expulsió dels anarquistes) i el ressò de la Comuna de París (1871) foren les causes del seu fracàs. Es va dissoldre l'any 1876 a Filadèlfia.

Organització de treballadors de caràcter supranacional, fundada a Londres el 1864 amb el nom d'Associació Internacional de Treballadors. Adoptà una gran part de les idees de Marx, recollides al manifest fundacional, on hom afirmava que l'emancipació dels treballadors només podia ésser obra d'aquests mateixos i es pronunciava per la col·lectivització dels mitjans de producció. Era organitzada en federacions locals i regionals i un Consell general. Celebrà congressos a Ginebra (1866), Lausana (1867), Brussel·les (1868) i Basilea (1869). La derrota de la Comuna de París aguditzà la polèmica entre els seguidors de Bakunin i els de Marx, i la Internacional s'escindí al congrés de l'Haia del 1872. Els partidaris de Marx celebraren nous congressos, a Ginebra (1873) i, el darrer, a Filadèlfia (1876). Els partidaris de Bakunin reconstruíren una altra Internacional a Saint-Imier (1872), que reuní el darrer congrés a Gant (1877).

19.3. Consell General de l'AIT

Organisme fundat el 1864, sobre el qual caigué la responsabilitat d'organitzar l'Associació Internacional de Treballadors (AIT) o Primera Internacional. Fou encapçalat per Marx i va tenir la seu primer a Londres i després (1872) a Nova York.

20. Debats ideològics.

20.1. Enfrontament Marx–proudhonians

Enfrontament de Marx amb els proudhonians, majoritàriament francesos. Els proudhonians es malfiaven de les vagues i eren contraris a les consignes revolucionàries; desitjaven una evolució pacífica i progressiva de la societat i condemnaven tota mena de legislació social i tota intervenció de l'Estat en les relacions entre amos i obrers.

20.2. Enfrontament Marx–Bakunin

Fou el debat més fort i de més transcendència política de la Primera Internacional. Bakunin condemnava la participació en les eleccions i en les lluites polítiques per aconseguir reformes socials; propugnava l'abolició de l'Estat i no pas la seva conquesta i es mostrava hostil a qualsevol mena d'autoritat i combatia, per tant, l'autoritat del Consell General de l'AIT, el qual acusava de dictatorial; defensava el poder directe de les seccions nacionals i negava la necessitat d'un comitè permanent. Fruit d'aquest enfrontament, al Congrés de l'Haia (1872) els bakuninistes foren expulsats.

20.3. Marxisme

Teoria científico-filosòfica de Marx i Engels i de llurs seguidors que es fonamenta en el materialisme dialèctic

20.4. Bakuninisme

El bakuninisme exigeix la col·lectivització dels mitjans de producció, condemna tota mena d'estat, que considera instrument d'opressió social, i rebutja la idea marxista de construir un partit polític de la classe obrera.

21. Crisi i divisió del moviment internacionalista.

21.1. Comuna de París

Insurrecció revolucionària haguda a París del 18 de març al 28 de maig de 1871. S'inicià quan Thiers, nomenat cap del poder executiu per l'assemblea nacional de Bordeus, intentà de desarmar la guàrdia nacional de París assetjada per l'exèrcit prussià de Bismarck, intent en què no reeixí, i hagué de fugir a Versalles deixant la ciutat a les mans d'aquella milícia popular. Ultra el comitè central de la guàrdia nacional, els grups revolucionaris de París eren fonamentalment els jacobins, els blanquistes i els obrers internacionalistes (aquests, amb proudhonians, partidaris de Varlin i una minoria marxista); l'efervescència de la capital després del 4 de setembre de 1870, en proclamar-se la República, havia estat una de les principals raons de l'aproximació de la burgesia francesa a Bismarck amb la intenció d'establir un règim conservador estable, i això, alhora, havia accelerat el distanciament de la majoria de la població parisenca respecte als líders republicans moderats. Fracassats els intents mediadors dels alcaldes i diputats dels districtes radicals moderats elegits pel novembre de 1870 i vençuda una manifestació contrarevolucionària el 22 de març, el 26 de març el comitè central de la guàrdia nacional organitzà, mitjançant el sufragi universal, l'elecció d'una «comuna», que fou proclamada efectivament el dia 28 amb 92 consellers, responsables i revocables en qualsevol moment, i s'instal·là a la casa de la ciutat. Enfront d'uns 20 internacionalistes, la majoria era composta per jacobins i blanquistes que procedien de clubs i de les cambres sindicals. La comuna es constituí des d'un principi com a òrgan alhora executiu i legislatiu; hom nomenà una comissió executiva, primerament amb Eudes, Tridon, Vaillant, Lefrançais, Duval, Pyat i Bergeret, i, a partir del 20 d'abril, amb nou delegats responsables de les corresponents comissions: de finances (el proudhonià Jourde), guerra (el militar Cluseret), seguretat nacional (el blanquista Rigault), ensenyament (el blanquista Vaillant), treball (l'obrer internacionalista marxista Frankel), etc. La comuna substituï l'exèrcit permanent per la guàrdia nacional, posà la policia i tota l'administració sota la seva autoritat directa (també fixà un salari únic per a qualsevol càrrec) i dictà la separació de l'església i l'estat, l'ensenyament gratuït i l'elegibilitat dels òrgans de justícia. D'altra banda, els tallers abandonats per llurs amos foren adjudicats a les associacions obreres, i hom impulsà uns reglaments de treball que donaven responsabilitats de gestió als obrers. Malgrat tot, la Comuna no tingué un programa revolucionari definit: la Banque de France no fou confiscada, i, així, fou facilitat el finançament secret de Thiers; hom no anà contra Versalles els primers dies i permeté la fugida de la capital dels antics funcionaris estatals. Fracassats els moviments comunalistes de Lió, Marsella, Narbona, Llemotges i Creusot, el mateix mes de març o a començament d'abril, Thiers pogué aïllar París, recolzant-se en la «província», i, alhora, amb

l'ajut de Bismarck, reorganitzar l'exèrcit. D'altra banda, la direcció de la situació militar per part de la comuna fou dificultada per l'existència de diferents centres de decisió: ultra la comissió de guerra, el comitè central de la guàrdia nacional i, a partir del primer de maig, el Comitè de Salvació Pública imposat pels jacobins (Ranvier, Eudes, Delescluze, etc); els bons caps militars, com Cluseret, Rossel o el polonès Dombrowski, no reeixiren a imposar-se. El 21 de maig les tropes de Mac-Mahon penetraren a París. Fins el dia 28, en caure l'última barricada a Belleville, fou mantinguda la resistència. Fou aquesta darrera setmana que es produí l'execució de 74 ostatges versallesos encapçalats per l'arquebisbe de París, i també l'acció de grups d'incendiàries (els petrolers); anteriorment, la Comuna, amb l'excepció de la mort, el dia 18 de març, dels generals Lescomte i Clément Thomas, que havien intentat que l'exèrcit atacés el poble, havia mantingut un exemplar ordre interior. Thiers imposà una severa repressió, que havia de significar, a més de la mort d'unes 20 000 persones en els combats, l'execució de nombrosos implicats, el processament d'uns 40 000 comunards, la deportació a Nova Caledònia i l'exili de molts revolucionaris a Suïssa, Bèlgica i Anglaterra. La derrota de la Comuna tingué una enorme influència en el moviment obrer internacionalista. La polèmica sobre la necessitat de l'estat proletari o de la supressió de qualsevol forma d'estat dividí definitivament els partidaris de Marx i de Bakunin i conduí a l'escissió de la Primera Internacional (1872).

21.2. Aliança Internacional de la Democràcia Socialista

O Aliança de la Democràcia Socialista. Aliança que fundà Bakunin el 1868 a Berna, on proposà el seu programa socialista. Els punts principals del programa foren: destrucció dels estats nacionals, substituïts per federacions de lliures associacions agrícoles i industrials, abolició de les classes, igualtat de sexes, abolició de l'herència i organització dels obrers fora dels partits polítics. Des del principi es declarà adherida a la Primera Internacional.

21.3. Internacional Antiautoritària

Associació creada a Saint-Imier el 1872 per Bakunin i els seus seguidors, després de ser expulsats de la Primera Internacional. Front la Internacional dominada pels marxistes, i titllada d'autoritària pels bakuninistes, aquests fundaren la Internacional Antiautoritària, que va tenir una vida molt efímera, ja que va celebrar el darrer congrés l'any 1877 a Verviers. Agrupava seccions totalment autònomes i va definir la vaga general com un mitjà d'emancipació revolucionària de la classe treballadora.

22. La Segona Internacional (1889–1922).

22.1. Segona Internacional

Associació internacional de defensa dels treballadors, d'orientació socialista, fundada el 1889 a Brussel·les després de la formació de partits socialistes a la majoria de països d'Europa. Es dissolgué el 1922 com a conseqüència de la crisi que havia provocat l'esclat de la primera guerra mundial.

Organització de treballadors de caràcter supranacional, fundada a París el 1889, com a reconstrucció de la Primera Internacional. A diferència d'aquesta, es basà en els membres dels partits nacionals i reconegué l'autonomia d'aquests darrers. Durant els primers anys promogué la celebració revolucionària del primer de maig i la lluita per la jornada de vuit hores. Malgrat que el congrés d'Amsterdam (1904) prohibí la participació dels partits socialistes als governs burgesos, la Internacional restà dividida en dues tendències, una de reformista, que era majoritària, i una altra de revolucionària. El congrés de Stuttgart (1907) proclamà una posició antibel·licista, però en esclatar la Primera Guerra Mundial la política majoritàriament partidària de la defensa del propi estat provocà la dissolució de la Internacional. Posteriorment hi hagué diversos intents de reconstruir-la: la Internacional Sindical d'Amsterdam (1919), la Internacional Dos i Mig i, finalment, la Internacional Socialista d'Hamburg (1923) i la de Frankfurt (des del 1951).

22.2. Bureau Socialiste International

Organisme creat el 1900, amb seu a Brussel·les i integrat per delegats de tots els països presents a la Segona Internacional. Era l'encarregat d'assegurar el moviment i donar-li continuïtat entre congrés i congrés. A iniciativa seva es van crear també altres organismes de coordinació socialista, com ara la Comissió Socialista Interparlamentària (encarregada de coordinar les activitats parlamentàries socialistes arreu del món), la Conferència Internacional de Dones Socialistes (dirigida per Clara Zetkin) o la Federació Internacional de la Joventut Socialista.

22.3. La Internacional

Himne revolucionari internacional. Amb lletra d'Eugène Pottier i música de Pierre Degeyter, fou executat per primera vegada a la festa dels treballadors a Lilla (1888). Esdevingué l'himne dels partits socialistes i comunistes, i fins el 1941 fou també l'himne nacional de l'URSS.

22.4. Primer de Maig

Festa internacional de la classe treballadora celebrada per primer cop el 1890. La primera convocatòria es va fer en memòria dels màrtirs de Chicago, un grup d'obres que van ser condemnats a mort acusats de causar avalots, duríssimament reprimits per la policia privada de la patronal, durant una vaga l'1 de maig de 1886. El congrés de París de la Segona Internacional (1889) va decidir convocar una gran manifestació internacional cada any en aquesta data amb l'objectiu d'aconseguir, d'una manera unitària, la reducció de la jornada laboral.

23. Debats ideològics.

23.1. Revisionisme

Teoria socialista que formula crítiques als aspectes bàsics del marxisme. No està d'acord amb el concepte de plus-vàlua i creu que la transició del sistema capitalista al socialista no serà un procés violent sinó que serà el producte d'una transformació gradual del primer. El determinisme econòmic i social, propugnat per Marx, no és primordial ni té la influència que els marxistes li atorguen, ni la dictadura del proletariat és contrària als principis democràtics. Segons aquesta teoria cal abandonar la revolució i avançar en el camp de les reformes parlamentàries i sindicals.

23.2. Colonialisme

Doctrina i actitud que defensen amb raonaments racials, ètnics, econòmics, polítics o morals la colonització, o sigui l'existència d'unes relacions de subordinació entre una nació dominant i els pobles o territoris que en depenen (colònia, colonització).

23.3. Imperialisme

Ideologia i pràctica política que propugna l'expansió territorial dels estats industrialitzats per exercir el seu domini polític, econòmic i militar sobre uns altres pobles. Tendència d'un estat a l'expansió econòmica i territorial, al domini sobre altres estats i pobles. Referit, de primer a l'expansió territorial, el terme fou aplicat, amb l'inici de la industrialització, a la política econòmica expansionista.

24. Crisi i escissió.

24.1. Revolució Russa

Procés revolucionari que, a Rússia, posà fi a l'autocràcia dels tsars i dugué a la instauració d'un règim socialista. Cal distingir-hi dues fases: la primera, coneguda com a Revolució de febrer (març, segons el calendari gregorià), forçà l'abdicació de Nicolau II; la segona, anomenada Revolució d'Octubre (novembre, segons el calendari gregorià), donà el poder al partit bolxevic.

24.2. Tercera Internacional / Komintern

Organització que reunia els representants de tots els partits comunistes del món, fundada a Moscou al març de 1919 després del triomf de la Revolució bolxevic. Per ingressar-hi s'exigia l'acceptació de les tesis marxistes-leninistes, la qual cosa va fer que els partits socialistes no s'hi adherissin i fundessin la seva pròpia Internacional socialista el 1923. Amb l'arribada de Stalin al poder (1924), es convertí en un instrument més de la política exterior de l'URSS. La influència del Partit Comunista de l'URSS hi era determinant. Es va dissoldre el 1943.

Coneguda també com la Komintern (Internacional Comunista). Organització de treballadors de caràcter supranacional fundada a Moscou el 1919 per Lenin i Trockij per aconseguir la revolució comunista mundial. Sota la influència de la revolució russa acceptà la dictadura del proletariat i obrí pas a la creació de partits comunistes en cada país. El segon congrés aprovà les vint-i-una condicions d'adhesió per a impedir l'entrada dels socialdemòcrates, fet que accelerà l'escissió dels partits socialistes i accentuà el caràcter centralitzat de la Internacional que, a diferència de la segona, concebia els partits estatals com a seccions que se sotmetien a les decisions de la Internacional. Hom distingeix dues etapes en la vida de la Internacional Comunista. Durant la primera, en vida de Lenin, fou el fòrum de vives discussions. La tendència a l'acció directa i a l'antiparlamentarisme (combatuts per Lenin a L'esquerranisme, malaltia infantil del comunisme, 1920), l'oposició d'algunes seccions a la directriu de formar un front únic (1921) amb socialdemòcrates, anarquistes i sindicalistes per a remuntar l'evolució desfavorable de la revolució a Europa, són mostres d'aquestes discussions. A partir de la mort de Lenin s'obrí una segona etapa i la Internacional sofrí la influència de l'evolució interna de l'URSS: el 1924, hom decidí la bolxevització, que significà la desaparició de les tendències i l'inici del control progressiu de l'organització i de les seccions per part del corrent stalinista del partit soviètic. Des del 1925, començaren les depuracions dels partidaris de Trockij (1925-26), dels de Zinov'ev (1926-28) i dels de Bukharin (a partir del 1928), tant en el si del partit de l'URSS com a la Internacional. El 1928, mentrestant, l'orientació anomenada de classe contra classe dugué les seccions a abandonar els acords amb altres formacions obreres, fins al punt d'acusar la socialdemocràcia de socialfeixisme. L'adveniment de Hitler al poder (1933), juntament amb l'expansió dels moviments feixistes a tot Europa, portà la Internacional a promoure els fronts populars amb tots els sectors socials antifeixistes, inclosa la burgesia. En el decurs de la guerra, i per facilitar la formació de fronts nacionals amb les burgesies en lluita contra l'expansió del Reich, Stalin dissolgué la Tercera Internacional (1943). El 1947 nou partits comunistes en el poder formaren el Kominform. Aquest, del qual foren expulsats els iugoslaus l'any següent, tingué escassa activitat fins a la seva desaparició (1956).

25. Altres Internacionals.

25.1. Internacional Sindical Roja

Organització creada el 1921 i desapareguda el 1934 al si de la Tercera Internacional per tal d'agrupar els sindicats. Dins la Confederació Regional del Treball de Catalunya, rebé el suport principalment del setmanari de Maurín "Lucha Social" (1919). El 1921 el comitè nacional de la CNT envià una delegació al congrés constituent de Moscou (Arlandis, Ibáñez, Maurín, Nin; després, Gaston Leval), on Nin restà com a membre del secretariat de la ISR. El 1922, malgrat el predomini anarquista, el grup de "La Batalla" afavorí la creació

d'uns comitès sindicalistes revolucionaris, que s'adheriren a la ISR i enviaren una delegació al tercer congrés (1924; Maurín, Jové, Trilles, Pérez Solís).

25.2. Quarta Internacional

Organització supranacional dels partits polítics i sindicats obrers partidaris de la interpretació que Trotski feia del comunisme. Va ser fundada per Trotski el 1938 i defensava la idea de la "revolució permanent", que es contraposava a les tesis de Stalin. Després de la segona guerra mundial va tenir molts seguidors a l'Amèrica del Sud, a l'Extrem Orient i entre sectors intel·lectuals i obrers radicals d'Europa occidental.

Organització internacional de la classe obrera, fundada l'any 1938. La idea d'una quarta internacional nasqué cap a la fi dels anys vint entre sectors d'opositors de Stalin, però Trockij, que en fou el principal impulsor, es resistí a fundar-la fins que la victòria del partit hitlerià a Alemanya, sense resistència per part del partit comunista d'aquest país, el portà a concloure que no era possible de redreçar la Tercera Internacional. Nascuda de la lluita contra la burocratització del PCUS i de l'URSS, la nova Internacional rebé molts dissidents sorgits arran de les depuracions de Stalin i els processos de Moscou. La Quarta Internacional tingué un naixement difícil a causa de la repressió que sofrí, de l'escassetat d'efectius i de les nombroses escissions que l'afectaren. Tot i així, els moviments sorgits a tot Europa a partir de l'any 1968 li donaren una nova impulsió. Al començament dels anys vuitanta tenia una seixantena de seccions implantades, sobretot a Europa i Amèrica.

25.3. Internacional Socialista

Organització d'abast mundial que agrupa la majoria dels partits socialistes i socialdemòcrates. Sorgida a Frankfurt del Main el 1951 com a resultat d'un dels intents de reconstruir la Segona Internacional, té la seu a Londres. Els seus òrgans de govern són el congrés, format pels membres de tots els partits, que en reunions bianuals determina les grans directrius de l'organització i aprova l'admissió de nous membres i els estatuts. L'òrgan executiu és el consell, el qual, format per un representant de cada partit, adopta les resolucions amb relació a la conjuntura política del moment, elegeix el president i el secretari i proposa els nous membres. Per últim, un buró format per delegats de dotze països supervisa la tasca del secretari. Des dels seus orígens, la Internacional Socialista ha procurat mantenir-se equidistant entre el comunisme –les premisses del qual rebutja explícitament en els seus estatuts– i els corrents polítics més liberals o conservadors, i ha fet de la defensa de la democràcia, la llibertat i el desenvolupament del Tercer Món els principals eixos de la seva actuació. Així, s'ha oposat a les dictadures d'Espanya, Grècia i Portugal, com també al règim segregacionista de Sud-àfrica, condemnà les intervencions nord-americanes al Vietnam i a l'Amèrica Llatina, i la soviètica a l'Afganistan, i es convertí en una ferma valedora de les negociacions àrabo-israelianes i una defensora de la Unió Europea. N'han estat presidents, entre d'altres, l'austriac B.Pitterman (1964–76), l'alemany W.Brandt (1976–92) i, des d'aquest darrer any, el francès P.Mauroy.

EL MOVIMENT OBRER